

СТАНОВИЩЕ

на проф. Павел Герджиков за дисертационния труд на
доц. Албена Георгиева Кехлибарева- Стоянова на тема

НЯКОИ ЕСТЕТИЧЕСКИ, АРТИКУЛАЦИОННО-ФОНЕТИЧНИ И АНСАМБЛОВИ ПРОБЛЕМИ В ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА НА „LIED“ ОТ ЕПОХАТА НА РОМАНТИЗМА И ПОСТРОМАНТИЗМА – XIX И НАЧАЛОТО НА XX ВЕК

за присъждане на образователната и научна степен ДОКТОР

Албена Кехлибарева е необикновено самобитна и много рядко срещаща се музикална изпълнителка – професионална певица и пианистка. Възпитаничка е на НМА „Панчо Владигеров“ с два факултета – вокален (проф.Ил.Йосифов) и инструментален – специалност пиано (проф.Лили Атанасова и проф.Ат.Куртев). Усъвършенства своето майсторство в Германия, Австрия, Италия, Норвегия при Елизабет Шварцкопф, Ян Партридж, Ерик Верба, Лоре Фишер, Ели Амелинг, Челестина Казапиетра и други. Повече от 25 години концертира много успешно като камерна, кантатно-ораториална певица и пианистка.

Албена Кехлибарева е изключително рядък случай в световната музикална практика на певец, съпровождащ сам своите изпълнения. Била е солистка на известни европейски симфонични и камерни оркестри и е осъществила много концертни турнета в Европа и Азия. Активно пропагандира съвременна българска музика, както у нас, така и на престижни международни форуми. Издала е над 20 CD и DVD продукции в български и чуждестранни звукозаписни къщи. В момента е доцент в департамент „Музика“ на НБУ.

Трудът (323страници) е структуриран в пет глави, увод, заключение и приложение – списък на селектирани студийни записи от фонда на БНР с отношение към дисертационния труд.

Приех с удоволствие да бъда рецензент на дисертацията, преди всичко заради темата ѝ, която е в областта на вокалната камерна музика. Камерната музика, както е известно, заема съществено място в моя дълголетен творчески път.

Прочетох с много голям интерес труда. Подобни разработки, писани от действащи изпълнители, са рядкост не само в нашата, но и в световната музикално-теоретична практика.

Обект на дисертацията е пространството на жанра „Lied“. Пътьом ще отбележа, че съществува и понятието „Melodie“, както и че двете понятия не могат да обхванат цялата вокална музика за глас и инструментален съпровод от трубадурското *canso* и *l'air de cour* до съвременната песен, а в случая става дума за епохата на романтизма,

постромантизма – XIX-ти и началото на XX-ти век. Като граница, при цялата условност на понятията, се счита предромантизма (този период има и други наименования) с композиторите, творили около 1770 г. – за „Lied“ и около 1840 г. за „Melodie“. Оттук нататък ще става дума само за „Lied“, тъй като авторката разглежда песенното творчество предимно (с малки изключения – напр. Григ) на немски композитори по текстове на немски поети или по текстове на поети от други националности, преведени на немски. Най-общо казано Албена Кехлибарева е в територията и естетиката на немския музикален и литературен романтизъм и постромантизъм.

Нямам намерение, пък и не е необходимо, да преразказвам съдържанието на отделните части – рецензентите сигурно ще ги анализират поотделно. Като автор на становище трябва да дам само обща оценка на труда. Все пак ще отбележа, че за мене лично особено интересни и с приносен характер са първа, трета и четвърта глава. Зад немногословното заглавие на първата се крие много сериозна разработка, в която се проследява хилядолетен културологичен процес в развитието на човешкото общество. Не познавам подобен текст в отечествената музикално-теоретична литература.

Третата глава е озаглавена „Хуго Волф и Lied“. Съгласен съм с докторантката, че (цитирам) „Едва ли има друг композитор, чийто живот и дело да принадлежат толкова цялостно, толкова всеотдайно и дълбоко на песента, на жанра „Lied“, както този на Хуго Волф (1860-1903)“. На този забележителен австрийски лирик се пада честта да завърши на границата на XX век дългия път на развитието на немско-австрийската „Lied“. За краткия си живот (умира на 43-годишна възраст в психиатрична клиника) Волф създава множество песни (367 на брой), които не само продължават традициите на романтичните песни на своите предшественици (Шуберт, Шуман), усилвайки в тях ролята на декламационно-речитативните елементи, но и обновява жанра по отношение на хармоничната изисканост и на грижливата разработка на клавирния съпровод. Вокалното му творчество е професионално и артистично коментирано и анализирано в трета глава. Надали в България има друг музикант, който така дълбоко и всеобхватно да познава песните на Волф като Албена Кехлибарева. Тяхното интегрално изпълнение не само в България, а в Германия, Австрия и Холандия е истински художествен героизъм.

Много интересни и верни са разсъжденията за лайтмотивната техника в контекста на Волфовата речитативност и кантилена, както и за съотношението на вокалната и клавирна партия.

Ще отбележа и още нещо по отношение на Хуго Волф, което няма пряко отношение към дисертацията. През 1884 г. той става музикален критик на в-к „Винер салонблат“, който страстно защитава Вагнер, възхвалява Брукнер, младия Малер и Берлиоз и яростно атакува Брамс и

Дворжак. Оставям този факт без коментар, защото съм убеден, че за вкусове и естетика не се спори. За тях човек трябва да се бори последователно и то само със средствата на личното творческо поведение.

Четвъртата глава е озаглавена „Макс Регер и „Lied“. Творчеството на този композитор е сравнително малко познато у нас. За разлика от програмните платна на своя съвременник Рихард Щраус, Регер отстоява тенденцията за чистия инструментализъм, който не е свързан със словото или литературната сюжетност. Когато стане дума за немската и австрийска музика на границата на XIX-ти и XX-ти век, името му с право се споменава с имената на неговите връстници и съвременници Р.Щраус и Г.Малер. Обаче творческият облик на Регер се определя от съвсем различни естетически принципи. Центърът на неговите търсения е възкресението на живия дух на класиката, използването на класическите жанрове и форми, съчетани със съвременните средства на музикалния език.

Любовта към Брамс и преклонението пред Вагнер спокойно съжителстват в музикалното му мислене. Отричайки алтернативата „Брамс или Вагнер“, Регер съчетава в творчеството си брамсовите и вагнеровите норми на музикално мислене, въпреки че основната линия на неговото изкуство явно е продължение на брамсовата. Той е композитора, изпитал най-силно благотворното влияние на творчеството на Х.Волф в сферата на „Lied“. Регер, който е един от най-великите органисти, а така също и диригент, пианист и педагог е 13 години по-млад от Волф и в тодината на неговата смърт му посвещава песенния цикъл оп.51 „An Hudo Wolf“, изпитвайки по думите на докторантката „ благоговеен респект към любимия композитор в оформянето на собствения си песенен стил“.

Регеровото творчество на „Lieder“ обхваща 334 солови песни (сред тях има и 14 дуета), които са подробно коментирани от авторката.

В четвърта глава, наред с чуждестранните, са посочени и българските музиканти, пропагандирали музиката на Регер. Най-активна сред тях е Албена Кехлибарева, изнесла много концерти на регеровите органи в Майнинген, Лайпциг Бон, Берлин и в други градове с органистката Нева Кръстева.

Дисертацията е написана високо професионално, интелигентно и артистично. Сериозната музикална образованост и много широката обща култура на докторантката са безспорни. Най-хубавото в случая е, че изследването е дело на първокласна изпълнителка с несъмнена изследователска склонност.

Сред многото приноси моменти ще посоча, че за първи път в българската вокално-педагогическа литература се осъществява монографичен труд, който разглежда в широк план пространството на жанра „Lied“.

За първи път в българската вокална методология е представен обстойно приносът на вокалното творчество на Хуго Волф като емблематичен за развитието на жанра „Lied“ от втората половина на XIX век, който остава еталонен да днес.

За първи път в българската вокална методология е представено малко познатото у нас вокално творчество на М.Регер, разгледано през призмата на органичния начин на музикалното му и хармонично мислене.

След казаното дотук предлагам на научното жури да присъди на доц. Албена Кехлибарева-Стоянова образователната и научна степен ДОКТОР.

8.09.2015 г.
София

проф.Павел Герджиков